

Prepoznavanje novovjekovne svakodnevice na temelju lapida koji se čuvaju u Muzeju grada Trogira

Celio Cega, Fani

Source / Izvornik: **Institucije povijesti umjetnosti : zbornik 4. kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti, 2019, 151 - 161**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

<https://doi.org/10.31664/z4khpu.21>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:254:558056>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

Repository / Repozitorij:

[PODEST - Institute of Art History Repository](#)

Prepoznavanje novovjekovne svakodnevice na temelju lapida koji se čuvaju u Muzeju grada Trogira

Fani Celio Cega

Muzej grada Trogira
fceliocega@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0003-3918-6992>

Uvod

U Arheološkoj zbirci – lapidariju u Muzeju grada Trogira čuva se manji broj lapida – muzejskih predmeta koji pripadaju novovjekovnom razdoblju (sl. 1). U usporedbi s prapovijesti, starim i srednjim vijekom, taj dio zbirke znatno je manji, ali ipak dokazuje da je Trogir grad neprekinuta povijesnog i graditeljskog kontinuiteta. Analizom lapida može se barem donekle ilustrirati novovjekovna svakodnevica grada koji je, što se tiče arhitekture, bio daleko jači u srednjovjekovnom razdoblju. Na osnovi nekoliko sačuvanih kamenih ulomaka, muzejskih predmeta, pokušat će se predočiti rečeno razdoblje sve do 20. stoljeća.

Slika 1

Dio lapidarija – razdoblje novoga vijeka
foto: Maja Maljković Zelalija

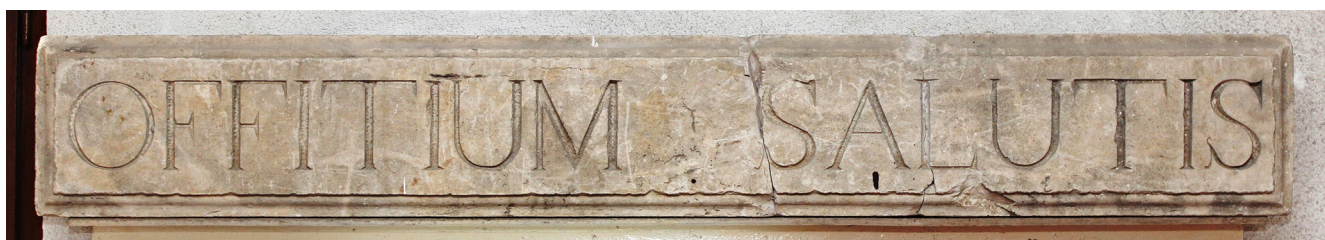
Slika 2

Ukrasne volute sa zgrade
zdravstvenog ureda
foto: M. Maljković Zelalija

Slika 3

Natpis sa zgrade
zdravstvenog ureda
foto: M. Maljković Zelalija

Slika 4

Ulomak u čijem se središtu
nalazio grb sa zgrade
zdravstvenog ureda
foto: M. Maljković Zelalija

Slika 5

Zgrada zdravstvenog ureda
na rivi početkom 20. stoljeća,
prije rušenja
izvor: *Trogir kroz povijest*,
tragurium.blogspot.hr

Javni objekti

Zdravstveni ured – sačuvani kameni ulomci

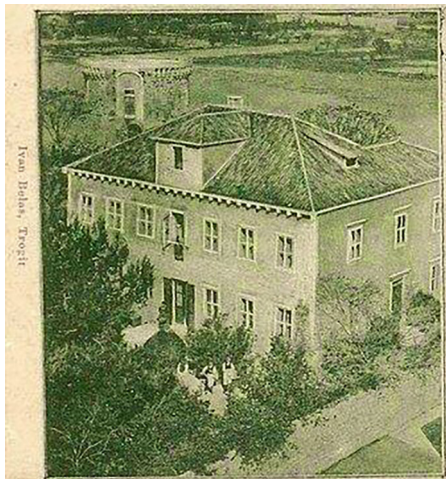
Od javnih objekata izdvajamo zgradu zdravstvenog ureda na trogirskoj rivi, koju je sagradio graditelj Ignacije Macanović, a o kojoj je već pisao Cvito Fisković.¹ U Muzeju grada Trogira čuvaju se četiri kamena ulomka sa zgrade: dvije ukrasne volute (u dvorištu, sl. 2), ulomak s natpisom (*OFFITIUM SALUTIS*, sl. 3) ulomak u čijem se središtu nalazio grb (oba u lapidariju, sl. 4).²

Na pročelju s južne strane prizemnice nalazio se zabat s volutama, posred njega mletački grb, a poviše nadvrtnika natpis (sl. 5). Cvito Fisković spominje da je riječ o jednom od sačuvanih mletačkih lavova koji se čuvaju u klausturu samostana sv. Dominika; pretpostavlja da je rad Ignacija Macanovića, a na njemu izdvaja olovne oči.³ Na istočnom zidu nalazio se ulomak s volutama i kuglama posred kojega je, okićen ratnim zastavicama, stajao grb. Cvito Fisković opisujući zgradu navodi da je bila slična zgradi iste namjene podignutoj 1791. godine u Zadru sagrađenoj za providura Angela Dieda, pretpostavljajući da je i u trogirskom slučaju riječ o grbu istoga providura.⁴ Činjenica jest da je tijekom 18. stoljeća, poglavito 1783./1784. godine, harala kuga u Splitu pa se providur trudio zaštititi i okolna područja, uključujući i Trogir te se život u gradu odvijao u okviru njegovih naredbi. Za tu namjenu služili su pravilnici (jedan sastavljen 1763. godine) koji su se postavljali na zdravstvene urede, kao što je bio i trogirski, pa ga tako ta opaka bolest nije poharala.⁵ Zgrada zdravstvenog ureda spominje se u popisu javnih zgrada 1789. godine,⁶ a kako je Diedo je bio providur od 1789. do 1792. to potvrđuje Fiskovićevo mišljenje.

Trogir je za ranije mletačke uprave imao sanitarni ured – *Veccchio Casello di Sanità* – koji se također spominje 1789. godine, nedaleko čiovskog mosta, ali on više nije služio svrsi, već za potrebe ribarnice.⁷ Unatoč postojanju ureda grad je bio podložan širenju raznih bolesti, između ostalog i poradi činjenice što su ulice bile prljave i neodržavane. Kolera koja je harala Dalmacijom nije zaobišla Trogir 1836. godine, kada su je prenijela trojica mornara s istog jedrenjaka, ali ga je zaobišla 1848. i 1855. godine, premda je jako pogodila Kaštela zaraženom robom dopremljenom iz Trsta. Zdravstvena komisija, kuća za dezinfekciju i kuća za oboljele te strogi nadzor spriječili su zarazu.⁸

Ulomci koji se čuvaju u lapidariju Muzeja grada Trogira, a potječu sa zgrade zdravstvenog ureda, svjedoče o načinu zaštite grada od zaraznih bolesti. Zahvaljujući sačuvanoj fotografiji s početka 20. stoljeća, spomenuti sačuvani ulomci u usporedbi s objavljenom literaturom svjedočanstvo su o postojanju spomenute kućice.

- 1 CVITO FISKOVIĆ, Ignacije Macanović i njegov krug, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 9 (1955.), 254, 255.
- 2 Muzej grada Trogira – arheološka zbirka – lapidarij: volute – inv. br. 1411 (120 × 52 × 41 cm), inv. br. 1412 (70 × 52 × 41 cm); ulomak u kojemu se nalazio grb – inv. br. 785 (100 × 105 × 20 cm); ulomak s natpisom – inv. br. 786 (186 × 27 × 18 cm).
- 3 CVITO FISKOVIĆ (bilj. 1), 255. U klausturu samostana sv. Dominika čuva se jedan takav primjerak mletačkog lava s olovnim očima, ali se on datira znatno ranije, tako da ostaje otvorenim pitanje potječe li ijedan od sačuvanih lavova sv. Marka sa zdravstvenog ureda. *Tesori della Croazia restaurati da Venetian Heritage inc.*, katalog izložbe, (ur.) Joško Belamarić i dr., Venecija, 2001., 72 – 73; ALBERTO RIZZI, I leoni di San Marco in Dalmazia. *Catalogo storico-artistico*, u: *Atti e Memorie della Società Dalmata di storia patria*, 19 – n. s. 8 (1996.), 171.
- 4 CVITO FISKOVIĆ (bilj. 1), 254.
- 5 DANICA BOŽIĆ-BUŽANČIĆ, Život u Trogiru u doba epidemije kuge u Dalmaciji u 18. stoljeću, u: *Acta historiae medicinae, stomatologiae, pharmaciae, medicinae veterinariae*, 27/1 – 2 (1987.), 79 – 83.
- 6 IRENA BENYOVSKEY, Popis javnih zgrada u Trogiru 1789. godine, u: *Povijesni prilozi*, 29 (2005.), 196.
- 7 IRENA BENYOVSKEY (bilj. 6), 196, 208 – 209.
- 8 NATAŠA BAJIĆ-ŽARKO, Kolera u Dalmaciji s osobitim osvrtom na Trogir i njegovu okolicu u prvoj polovici 19. stoljeća, u: *Acta historiae medicinae, stomatologiae, pharmaciae, medicinae veterinariae*, 27/1 – 2 (1987.), 89 – 94.

Slika 6

Kuća Burić u kojoj se nekoć nalazio Antimalarični institut
 izvor: *Trogir kroz povijest, tragurium.blogspot.hr*

Slika 7

Ploča s natpisom s Antimalaričnog instituta
 foto: M. Maljković Zelalija

Institut za proučavanje i suzbijanje malarije – sačuvana ploča s natpisom

U zapadnom se dijelu grada u starom austrijskom katastru spominje kuća Lovre Burića, trogirskog veleposjednika čiji je sin Ante Burić obnašao dužnost gradonačelnika Trogira, kao pristaša sjedinjenja Dalmacije s ostalim dijelovima Hrvatske, u razdoblju prije pobjede narodnjaka na općinskim izborima 1886. godine.⁹ Iz toga razloga ne začuđuje da je upravo u toj kući krajem 19. stoljeća živio prvi narodnjački načelnik Špiro Puović. Kuća je potom preuređena za potrebe ženske građanske škole¹⁰ (sl. 6). Odlukom Ministarstva narodnog zdravlja od 1. rujna 1922. godine u toj kući osnovan je Institut za proučavanje i suzbijanje malarije. Na čelu mu je bio dr. Andrija Sfarčić, a već 1929. godine dolazi pod Higijenski zavod u Splitu.¹¹ Institut je osnovan upravo u Trogiru jer je kopneni dio grada, poglavito predio Soline, bio podložan malariji zbog močvarnog terena.

U čuvaonici lapidarija Muzeja grada Trogira pohranjena je manja kamena ploča koja je nekoć stajala na pročelju spomenutog instituta. Ploča je postavljena 1927. godine, a na njoj je uklesan tekst: *M(inistarstvo) N(ardnog) Z(dravlja) / ANTI-MALARIČNI / INSTITUT / 1927*¹² (sl. 7). Ploča je svjedočanstvo postojanja znanstvene institucije u Trogiru. S obzirom da je zbog močvarnog područja na Solinama prijetila opasnost od malarije, taj Institut dao je obol suzbijanju te bolesti.¹³

- 9 IRENA BENYOVSKY, Trogir u katastru Franje I., Zagreb, 2005., 94; KRUNO PRIJATELJ, Slikarska djela 19. stoljeća u Trogiru, u: *Mogućnosti*, 9–10 (1987.), 944.
- 10 STANKO PIPLOVIĆ, Graditeljstvo Trogira u 19. stoljeću, Split, 1996., 151–152.
- 11 ZORANA KLIŠMANIĆ-NUBER, ANKICA SMOLJANOVIĆ, Osnivanje i rad Instituta za proučavanje i suzbijanje malarije u Trogiru, u: *Acta historiae medicinae, stomatologiae, pharmaciae, medicinae veterinariae*, 28/1–2 (1988.), 166–167.
- 12 Muzej grada Trogira – arheološka zbirka – lapidarij (čuvaonica), inv. br. 1235 (27×36×3 cm). *50 godina Muzeja grada Trogira 1963.–2013.*, katalog izložbe, (ur.) Fani Celio Cega, Trogir, 2013., 40.
- 13 U istoj se zgradi, dugo vremena nakon Drugog svjetskog rata, nalazio trogirski Dom zdravlja, dok 1982. godine nije preseljen u novouređenu zgradu na Solinama (odakle se nekoć širila malarija). Upravo s tog razloga Trogirani su rečenu staru zgradu dugo vremena nazivali *malarija*.

*Javni spomenici – spomenik austrijskom caru Franji Josipu I.
– sačuvana bista*

Tijekom 19. i početkom 20. stoljeća podizali su se javni spomenici istaknutim onodobnim ličnostima, od kojih su neki porušeni ili uklonjeni u političkim prevratima. Tako je postavljen i kameni spomenik u parku Žudika, danas djelomično sačuvan u trogirskom lapidariju. Riječ je o kamenom spomeniku, bisti austrijskog cara Franje Josipa I. (1830.–1916., vladao od 1848. do smrti), kojega je u secesijskom stilu izradio Toma Rosandić (1878.–1958.).¹⁴ Spomenik je svečano otkriven 2. prosinca 1910. (sl. 8.). Na visokom kamenom podestu kružnog oblika u središnjem se dijelu smjestilo postolje s tekstom kome je spomenik posvećen. Na njemu je bila careva bista na kojoj se ističe lenta i sve njegovo ordenje (pri dnu biste sačuvan je uklesani tekst: *ROSANDIĆ*). Unutar podesta smještene su kamene klupe, a odatle pogled pada na susjedni otok Čiovo. Spomenik nije bio duga vijeka, 28. listopada 1918. godine grupa mladića odvalila je glavu spomenika¹⁵ (sl. 9). Dijelovi biste (glava i poprsje te dio podnožja) danas se nalaze u čuvaonici antičke zbirke Muzeja

Slika 8

Spomenik austrijskom caru Franji Josipu I. u parku Žudika
izvor: *Trogir kroz povijest, tragurium.blogspot.hr*

- 14 Hrvatski kipar Toma Rosandić u ranim se radovima „kolebao između secesijsko-simboličkih oblika i akademskog realizma”, a na nekim se njegovim radovima razaznaje i monumentalizam po uzoru na njegova učitelja Ivana Meštrovića; <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=53362> (posjećeno 14. prosinca 2016.).
- 15 DANKA RADIĆ, Zaštita spomenika u Trogiru tijekom XIX. stoljeća, u: *Zbornik I. kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti*, (ur.) Milan Pelc, Zagreb, 2004., 425, 427, 431; STANKO PIPLOVIĆ, Javni spomenici u Dalmaciji iz XIX. stoljeća, u: *Anali Galerije Antuna Augustinčića*, 21–25 (2001.–2005.), 242–243.

Slika 9

Stanje spomenika nakon rušenja biste austrijskog cara Franje Josipa I.
izvor: *Trogir kroz povijest, tragurium.blogspot.hr*

grada Trogira¹⁶ (sl. 10, 11 i 12), a kameno postolje je nakon nekog vremena uklonjeno (sl. 13). Srušena je bista svjedočanstvo kako nažalost često završavaju spomenici u čast vladara nakon njegova odlaska ili pada režima, odnosno smjene vlasti. Naime, Franjo Josip I. umro je tijekom Prvog svjetskog rata, a njegov je nasljednik Karlo I. vladao samo dvije godine do sloma velike Austro-Ugarske Monarhije, kada je spomenik srušen.

16 Muzej grada Trogira – arheološka zbirka – lapidarij (čuvaonica); inv. br. 1205, 1205-1 (78×64×49 cm), inv. br. 1097 (48×25×9,5 cm). Glava je djelomično otučena, samo je poprsje u dosta dobru stanju a dio podnožja biste je samo djelomično sačuvano i to u dva dijela. Zahvaljujem kolegici Lujani Paraman, voditeljici Arheološke zbirke koja je prepoznala dio podnožja biste u sačuvanom ulomku.

Slika 10
Dio kamene biste – glava
austrijskog cara Franje Josipa I.
foto: M. Maljković Zelalija

Slika 11
Dio kamene biste – poprsje
austrijskog cara Franje Josipa I.
foto: M. Maljković Zelalija

Slika 12
Dio podnožja kamene biste
austrijskog cara Franje Josipa I.
foto: M. Maljković Zelalija

Slika 13
Ostaci spomenika austrijskog cara
Franje Josipa I. danas
foto: Daniela Kontić

Privatni prostori – palače/kuće – sačuvani ulomci

Kuća Sasso – sačuvana kamena ploča s natpisom

Na rivi se nalazila kuća obitelji Sasso koja se u Trogiru spominje od 18. stoljeća kao i pojedini članovi te obitelji¹⁷ (sl. 14). Imena braće Sasso zapisana su i u dokumentu o popravku trogirskih ulica 1795./1796. godine.¹⁸ Kuća je ucrtana i u austrijskom katastru, a nalazila se u vlasništvu obitelji sve dok nije prodana tijekom druge polovine 20. stoljeća.¹⁹ Obiteljsko se vlasništvo s vremenom širilo i na ostale zemljišne čestice, gdje su pojedini članovi obitelji gradili kuće. Na temelju starog austrijskog katastra jasno je da su u posjedu imali više kuća jednu do druge, za stanovanje i za poslovne prostore, a jedna se od kuća iznajmljivala. Na k. č. 827 u vlasništvu Ivana Sassa Katalinića bila je žitnica.²⁰ Sassovi su, sudeći prema kući, bili bogata zanatska obitelj (*artiere*), a neki su se bavili i drvodjelstvom.

Na nadvratniku barokne trokatnice nalazio se natpis: *CONCORDIA FRATRUM/MDCCLII* („bratska sloga/1752”)²¹ (sl. 15). Natpis je bio urezan na tankoj kamenoj ploči nekoć ugrađenoj na pročelju kuće, koja se danas nalazi u lapidariju. Kako još nije pronađeno arhivsko gradivo, pitanje graditelja ostaje otvorenim, premda kuća izgleda kao blijeda varijanta graditeljskih zahvata Ignacija Macanovića. Poznato je da je kat dograđen 1752. godine, pa je vjerojatno natpis postavljen u doba dogradnje kuće.²² Natpis, ali i dalja istraživanja, otkrivaju nam tko je sve bio u vlasništvu kuće, čemu je ona služila, kada je otprilike sagrađena, što je također prilog rasvjetljavanju novovjekovne svakodnevice.

- 17 NEVENKA BEZIĆ-BOŽANIĆ, Trogirске obitelji u 18. stoljeću (10), u: *Vartal*, 1–2 (2003.), 94–95.
- 18 IRENA BENOVSKY, Popravak trogirskih ulica 1795./1796. godine, u: *Povijesni prilozi* 25 (2006.), 158.
- 19 Kuća, barokna trokatnica, potkraj 1995. godine preuređena je u hotel *Concordia* (sl. 16). Natpis s nadvratnika prebačen je u Muzej grada Trogira, a replika je postavljena na mjesto originala.
- 20 Austrijski katastar Trogira, k. č. 817, 823, 824, 826, 827, 828. IRENA BENOVSKY (bilj. 9), 82, 83.
- 21 Muzej grada Trogira – arheološka zbirka – lapidarij (čuvaonica): inv. br. 2769 (16×150×3 cm).
- 22 LOVORKA ČORALIĆ, IVANA PRIJATELJ-PAVIČIĆ, O graditeljskoj aktivnosti u trogirskim ženskim benediktinskim samostanima u vrijeme biskupa Jeronima Fonde (1738–1754), u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 38 (1999.–2000.), 386–387.

Slika 14

Kuća Sasso na rivi početkom 20. stoljeća
izvor: Trogir kroz povijest,
tragurium.blogspot.hr

Slika 15
Originalni natpis s pročelja
kuće Sasso
foto: M. Maljković Zelalija

Slika 16
Hotel Concordia
foto: D. Kantić

Palača Garagnin (Garagnin-Fanfogna) – sačuvani ulomak privatne kapelice

Palača obitelji Garagnin (od 1840. Garagnin-Fanfogna) smjestila se nedaleko sjevernih gradskih vrata. Sagrađena je u jednim dijelom u baroknom slogu, a u drugom sa stilskim obilježjima od romanike do baroka. Pripadala je venecijanskoj obitelji koja je potkraj 16. stoljeća došla u Trogir te se obogatila poglavito trgovinom i obilježila trogirsko novovjekovno razdoblje.²³ U lapidariju je izložen kameni ulomak oltara kućne kapelice²⁴ (sl. 17) koji se nalazio u malom prostoru iza predvorja na prvom katu palače. Jasno je to vidljivo na slici s unutrašnjim presjekom zgrade (sl. 18). Danas je to prostor smješten iza vitrine antičke zbirke, a u vlasništvu je obitelji Russo. Dio palače u kojemu je živjela udovica jednog od braće, koji nisu imali djece, prodan je naime obitelji Russo nakon Drugoga svjetskog rata. O postojanju kapelice svjedoči sačuvani inventar kuće iz 1798. u kojemu se spominje samo predvorje (njezin sastavni dio) koje je do nje vodilo, s četiri prozora te pet pozlaćenih zavjesica na pojedinim vratima i prozorima. Od namještaja spominju se stolići, pet sjedalica i dva klecala te slike s prizorima iz Kristova života (*Navještenje*, *Poklonstvo kraljeva*, *Križni put*), dvije slike s prikazima veduta te jedan kristalni *lumin*. Kapelica se spominje i u spisima pobune 1797. godine, kada su joj vrata bila razvaljena i iz nje ukradene slike svetaca, relikvijari i raspelo.²⁵ Po sredini ulomka, pretpostavljamo, nalazio se oslikani obiteljski grb, ali se on nije sačuvao, odnosno boja je nestala. Garagnini nisu bili jedini koji su u palačama imali privatne kapelice. Palača Lucić, u kojoj je živio hrvatski povjesničar Ivan Lucius (Lucić), također je imala kapelu. Za Garagninovu Ivan Delalle piše da su imali privatne kapelane, a posljednji je bio Dominis iz Raba.²⁶ Ulomak je svjedočanstvo u kamenu kako je palača imala privatnu kapelicu, što ne začuđuje previše s obzirom na nadbiskupa Ivana Luku Garagnina (1722. – 1783.),²⁷ koji je u palači povremeno boravio.

- 23 FANI CELIO CEGA, *Svakidašnji život grada Trogira od sredine 18. do sredine 19. stoljeća*, Split, 2005., 37–60.
- 24 Muzej grada Trogira – arheološka zbirka – lapidarij (čuvaonica); inv. br. 781 (26×42×36 cm).
- 25 FANI CELIO CEGA (bilj. 23), 67–68.
- 26 IVAN DELALLE, *Trogir: vodič po njegovoj historiji, umjetnosti i životu*, Trogir, 1936., 40.
- 27 Ivan Luka Garagnin, rapski biskup i splitski nadbiskup; SL[AVKO] K[OVAČIĆ], *Garagnin, Ivan Luka*, u: *Hrvatski biografski leksikon*, (gl. ur.) Trpimir Macan, sv. 4, Zagreb, 1998., 579–580.

Slika 17

Dio oltara kućne kapelice iz palače Garagnin-Fanfogna
foto: M. Maljković Zelalija

Slika 18

Nacrt palače Garagnin-Fanfogna – presjek (kapelica na prvom katu)
fotoarhiv Muzeja grada Trogira

Palača obitelji Dragazzo, koju čini cijeli sklop zgrada, smještena je nedaleko Muzeja grada Trogira, odnosno palače Garagnin-Fanfogna, sa srednjovjekovnim stilskim obilježjima.²⁸ Prigodom arheoloških istraživanja pronađena je školjka nužnika koja je kasnije prebačena u dvorište Muzeja²⁹ (sl. 19). Na kamenu školjku stavljala se drvena daska koja nije sačuvana, već se vide samo udubljena u kamenu gdje je bila učvršćena.³⁰ Svakako, ti su nalazi prilog činjenici da su trogirski plemići imali u svojim palačama ugrađene nužnike.³¹ Usporedbe radi, u prizemlju susjedne palače Garagnin-Fanfogna sačuvan je i obnovljen kameni nužnik, na način da je dobio novu drvenu dasku s poklopcem i drvene ručke sa strana (sl. 20). Nužnik je bio smješten u istočnom dijelu nekoć otvorena unutrašnjeg dvorišta palače do kojega je bio zatvoreni prostor s bunarom.³² Jesu li ih ugrađivali i po ostalim palačama i kućama, pokazat će buduća istraživanja.

U trogirskim kućama vjerojatno su postojali i nužnici škrinje, koji se nisu sačuvali, ali se zato često spominju noćne posude, na koje nailazimo u popisima imovine, nabrojene u spavaćim sobama ili u, primjerice, zidnim ormarima, gdje su se držale, često i po više primjeraka, ispod polica.³³

Zaključak

Na primjeru nekoliko kamenih ulomaka koji se čuvaju u lapidariju Muzeja grada Trogira te u čuvaonici donekle se može prepoznati dio trogirske novovjekovne svakodnevice. Može se iščitati kako je Trogir u to doba imao razvijenu zdravstvenu službu (zdravstveni ured, ulomci), premda su mu ulice bile pune nečistoće pa su ga ipak znale pogoditi zarazne bolesti, ali ne u tolikoj mjeri kao susjedna mjesta. U razdoblju između dva svjetska rata postojao je Antimalarični institut. Kamena ploča s natpisom dokaz je kako je u tom razdoblju u Trogiru djelovao znanstveni institut. Javni spomenici obilježje su svih povijesnih razdoblja, pa tako i novoga vijeka. Privatni stambeni objekti na svojim su pročeljima ponekad imali zapisane godine gradnje ili dogradnje, kao što je to bio slučaj s kućom Sasso. Također su imali i privatne kapelice, što dokazuje ulomak iz palače Garagnin. Spomenimo i to kako su privatne palače i kuće imale kamene nužnike, primjerice palača Garagnin i kuća Sasso. Kamene ulomci povijesno su svjedočanstvo vremena u Trogiru, iz čega se može na temelju literature i arhivskih izvora razviti zanimljiva priča o njihovom značenju i ulozi kao prilog pojašnjenju svakodnevice određenog razdoblja.

Prepoznavanje novovjekovne svakodnevice na temelju lapida koji se čuvaju u Muzeju grada Trogira / Fani Celio Cega / CC BY / 4.0

DOI: <https://doi.org/10.31664/z4khpu.21>

28 IVO BABIĆ, Trogir. Grad i spomenici, Split, 2016., 249–250.

29 Radove je vodila konzervatorica Vanja Kovačić, djelatnica Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine – Konzervatorskog odjela u Splitu, u dva navrata, 1984. i 1987. godine. Kamena školjka nužnika nije pronađena *in situ*, već u dvorištu sklopa Dragazzo, odakle je prebačena u dvorište Muzeja grada Trogira s dopuštenjem obitelji Šabić. Zahvaljujem kolegici Kovačić na podacima.

30 Muzej grada Trogira – arheološka zbirka – lapidarij (čuvaonica): inv. br. 1397 (43×41×78 cm).

31 O toj je temi u Hrvatskoj dosad pisala jedino Inge Solis iz Creskog muzeja. Usp. INGE SOLIS, *Nužnici i kultura stanovanja Jadranske Hrvatske kroz kasni srednji vijek i renesansu*, katalog izložbe, Cres, 2012., 25.

32 Nužnik se danas nalazi u prostoru koji je iznajmljen za potrebe fotokopirnice. FANI CELIO CEGA (bilj. 23), 53.

33 Kod Garagnina, primjerice, šest noćnih posuda bilo je smješteno u zidnom ormaru ispod polica u kojemu se čuvao porculan i staklo ili pak u sobama u njihovoj kući u Kaštelu Starome. FANI CELIO CEGA (bilj. 23), 65; FANI CELIO CEGA, *Oprema kuće Garagnin u Kaštel Starom krajem 18. stoljeća*, u: *Zbornik Stijepa Obada*, (ur.) Marko Trogrlić i dr., Zadar – Split – Zagreb, 2010., 362, 365; FANI CELIO CEGA, *Kultura stanovanja u trogirskim kućama tijekom druge polovice 18. st. na primjeru imovnika braće Canali*, u: *5. istarski povijesni biennale. Domus casa, habitatio...: Kultura stanovanja na Jadranskom prostoru*, (ur.) Marija Mogorović Crljenko i dr., sv. 5., Poreč, 2013., 161.

Slika 19
Kamena školjka nužnika
iz sklopa Dragazzo
foto: M. Maljković Zelalija

Slika 20
Kameni nužnik iz palače
Garagnin-Fanfogna
foto: M. Maljković Zelalija

